

FOAIA ILUSTRATA

În Monarchie: $\frac{1}{4}$ an fl. 1.50; 1 an fl. 6
În România: $\frac{1}{4}$ an lei 5.—; 1 an lei 20

Apare în fiecare Duminică

Redacțiunea și Administrațiunea:
Strada Măcelarilor Nr. 21

Anul I

Sibiiu, 15/27 Decembrie 1891

Nr. 50

Deportați pe cale administrativă.

(Din scrierea americanului **George Kennan** asupra Siberiei).

(Urmare).

Pentru a arăta, ce fel de lucruri se consideră adese de „prejudicioase ordinei sociale“ vreau să expun dintre cele multe mie necunoscute, numai două cazuri foarte caracteristice. Cel d'ântei privesce pre dl. Constantin Stanjukovici. El era fiul unui admiral rusesc și ca oficer de marină avea înainteși o carieră strălucită. El însoțise pre Marele principe Alexie în călătoria sa la America, fiind însă om cu vederi liberale, cuită după reîntoarcere serviciul de marină și se dedică literaturii.

El scrise de atunci încoace novele și drame, care plăceau mult publicului, nu însă stăpânirii. Pe la începutul anilor optzeci deveni proprietar și redactor al cunoscutei reviste lunare „Djello“. În vara anului 1884 întreprinse cu familia sa o călătorie prin Europa și toamna se întoarse îndărăt la St. Petersburg; soția și copiii rămaseră în Baden-Baden. La granița rusească fû arestat, dus la Petersburg și deținut în pușcăria din fortăreața Petropawlowsk. Soția sa nici măcar nu visase ceva despre tot lucrul; vădând însă că la epistolele adresate lui nu capătă nici un răspuns, telegrafă redacțiunii revistei „Djello“ și redactorul interimal îi răspunde, că domnul Stanjukovici n'ar fi sosit acolo, că el însuși ar fi fost de credință, că șeful ar fi încă în Baden-Baden. Soția înspăimântată se duse în toată graba la Petersburg, unde însă nu putu să aflu nimic despre soțul seu; nici unul din prietenii sei nu aflase nimic despre el în cele două săptămâni din urmă, — el dispăruse dintr'odată în mod misterios. Urmând acum sfatului unui prieten ea se adresă comandantului gendarmeriei, generalul Orzewski și dela acesta află în cele din urmă, că soțul ei e deținut în pușcăria fortăreței. Poliția pusese mâinile pe corespondența sa și vădă din ea, că el stă în comunicație cu un revoluționar notoric rusesc, care petrecea în Șvițera; cuprinsul epistolelor era cu totul nevinovat, privia numai colaborarea la revista „Djello“, împregiurarea însă, că un om de păreri liberale stă preste tot chiar și numai

în corespondență cu un revoluționar urmărit, fû deajuns a 'l face se apară „prejudițios ordinei sociale“. Abia în luna lui Maiu 1885 fû deportat pe cale administrativă pe timp de trei ani la Tomsk în Siberia-de-vest. Revista 'i fû, se n'țelege, suprimată și el astfel ruinat și finanțial. Dacă stăpânirea rusească procedează așa de arbitrar față cu un bărbat de familie, cu vață și cu avere, ce vor păți sërmanii studenți, medici și micii proprietari din provincie, dacă apar „ca prejudițioși ordinei sociale“.

Al doilea cas: în orașul Ivangorod, provincia Tșernigoff, trăia în anul 1879 un medic harnic, tinăr, cu numele doctor Belloj. El era om cu vederi liberale, dar' nu se ținea cătuși de puțin de agitatori sau revoluționari, preste tot nu lua parte activă în politică. Într'o zi îl cercetară două dame și 'i aduseră epistole de recomandatie. Ele fuseseră în Petersburg, unde studiau medicina, dar' fiind „neblagonadezhnost“ adecă bănuite din punct de vedere politic, fuseseră expulsate din capitală și silite să se reîntoarcă acasă la ele în internul Rusiei. Ele aveau însă dorința să 'și continue studiile și rugară deci pre medicul cel tinăr, să le dea lecții și să le permită folosirea bibliotecii lui. Fiind amândouă de cele „călcătoare de lege“, fiindcă petreceau în un oraș, unde nu le era îngăduit, ar fi fost dator să de supus credincios să denunțe poliției pre cele două dame, care își puseră încrederea în el; el nu o făcu, din contră le prezentă nevastei sale și satisfăcu și celelalte rugări ale lor. În acel an partida revoluționară fusese mai ales activă în Rusia; se atentase la vieața mai multor funcționari mai înalți și poliția deveni și mai veghietoare și mai prepuelnică, ca până aci. Desele visite ale celor două dame în casa medicului deveniră suspecte, poliția făcu cercetări și află că una din ele are un pașaport fals, cealaltă n'are pașaport de loc și că amândouă sânt expulsate din Petersburg ca „bănuite din punct de vedere politic“. Prezența lor ilegală în Ivangorod și visitele lor clandestine la doctorul Belloj fură considerate de poliție drept complotare în contra statului și la 10 Maiu 1879 fuseră arestate atât damele cât și tinărul medic și deportați „pe cale administra-

tivă“ la Siberia; el fû dus în regiunea polară, în satul Verhoiansk, în provincia Iakutsk sub 67.20° lățime nordică, unde la 1882 îl vedură cei scăpați cu vieața din „Expedițiunea Jeanetei“.

Soția sa tinără și frumoasă era tocmai în așteptarea unui eveniment îmbucurător, nu putu dar' se l'însoțescă. După-ce născu, se însărcinara rudeniile cu îngrijirea copilului, ear' dînsa întreprinse lungă călătorie de 10.000 kilometri, pentru a căuta pre soțul ei. Neavînd destule mijloace bănesci pentru o călătorie atît de costisitoare, trebui să se adreseze ministrului de interne cu rugarea să i permită să călătorească cu transportul celor deportați, ceea-ce i se și permise. Până la Tomsk toți depotartații se transportează pe drumul ferat sau cu vaporul; de aici încolo osîndiții pentru crime trebuie să și continue drumul pe jos, pe cînd osîndiții politici se transportează în nisce care greoae (telege), care fac cam 95 kilometri pe săptămîna, și tot a 3-a și un popas în o pușcărie de etapă. Va se dîcă sîrmana femeie abia după o grea călătorie de șeseprecede luni ar fi ajuns la bărbatul seu. Dar' altcum îi fû ursita! Săptămîni de-a rîndul speranța și iubirea îi deteră curagiul să supoarte fără a murmura sdruhăitul telegei, praf, căldură și ploae, nutriment slab, pat rîu, aerul vițios și toate necurățeniile pușcăriilor de etapă, dar' în cele din urmă i se sleiră puterile. Sub povara suferințelor și lipselor de tot felul, chinuită de grija după soțul ei și după copilul, pre care l'părăsise de dragul lui, ea îmbrînci și trupesce și sufletesce. Totuși nu se dete încă, deși începû a se manifesta la ea începutul unei alienațiuni mentale. Aproape de Irkutsk se reculese puțin, vorbia într'una de bărbatul ei, pre care nădăjduia să l'vadă în curînd. Ea trăia adecă în credința rătăcită, că el se află în satul Verholensk din apropiere de Irkutsk, precînd în realitate el se afla în Verhoiansk, cale încă de vr'o 4500 kilometri mai departe. Aflînd acum, ce cale lungă are încă se facă prin stepe și păduri, că săptămîni întregi, luni chiar mai are să călătorească singură în săniile trase de căni sau taranți, pentru a ajunge la ținta dorită, i se întunecară mințile cu desăvîrșire și ea muri după cîteva luni în spitalul pușcăriei din Irkutsk, fără a fi revêdut pre bărbatul ei, de dragul căruia suportase atâtea necazuri și neajunsuri.

M'am mărginit a schița numai în cîteva trăsături această înspăimîntătoare tragedie. Dar' dacă bunul cititor ar fi audît, ca și mine, istorisirea ei din gura deportaților, care făceau parte din același transport, care vedeau, cum nebulia cuprindea cu ghiarele ei nemiloase spiritul acestei femei, de care ei îngrijau cu iubire, i s'ar fi sfășiat și mai tare inima și el s'ar mira mai puțin de împejurarea, că „deportarea pe cale administra-

tivă“ produce teroriști singurateci, decît de aceea, că nu se face națiunea întregă teroristă.

Ași putu să scriu pagine întregi, voinde a istorisi soarta tristă a multor oameni, care în cei din urmă dece ani nu numai fără nici un drept, dar' preste tot fără nici o cauză au fost deportați la Siberia. Novelistul cunoscut rus Vladimir Korolenko fusese deportat la anul 1879 în Siberia-ostică în urma unei greșeli oficioase, — pre care mai târziu însași stăpînirea o recunoscu. — Prieteni cu influență reușiră a clarifica greșeala și astfel i se permise să se reîntoarcă până a nu fi ajuns la locul destinat. Turbat de necaz pentru nedreptatea ce i se făcuse și de suferințele nemaiaudite, de care avuse parte, el refușă să presteze împăratului Alexandru III. jurămîntul de fidelitate cu ocazia suirei lui pe tron și din această cauză fû deportat în provincia Iakutsk. Domnul Borodin, un cunoscut colaborator al revistei „Anale patriotice“ fû deportat la Irkutsk pentru-că cu ocasiunea unei perchisițiuni domiciliare se aflase la dînsul un manuscript, al căru cuprins fû considerat de „periculos și stricăcios“. Era o copie a unui articol asupra provinciei Wiotka, pre care îl trimitea redacțiunii numitei reviste, dar' care până atunci încă nu fusese publicat. Domnul Borodin fusese dar' silit să plece la Siberia în hainele cele sure de pușcăriaș cu petecul cel galbin, pentru-că scrisese un articol, care după patru săptămîni fû tipărit în acea revistă. Ministrul de interne îl trimise dar' la Siberia, pentru-că avuse la sine un manuscript „periculos și stricăcios“, pre care mai târziu censura din Petersburg, aflîndu'l cu totul nevinovat, îl admise pentru publicare prin tipariu.

Un anumit Otșkin din Moscva fusese în anul 1885 deportat la Siberia pe cale administrativă, pentru-că, — după cum spunea mandatul de arestare, — era bănuît „a tinde spre un lucru ilegal“. Crima lui consista, vorbind în limbajul neoficial, în aceea, că intenționa a și schimba numele. Ce a putut fi în adevăr lucrul, care să l'facă să fie bănuît de „tendență spre un lucru ilegal“ n'a putut afla nici-odată.

Un alt exilat, a căru cunoscință o făcui, dl. I., fû deportat chiar numai pe motivul, că fusese prieten cu un domn Z., care era învinuit a fi participat la o conjurație politică. Dar' dl. Z. fû achitat chiar prin sentența judecătorească, precînd prietenul seu fuse deportat la Siberia pe cale administrativă.

Un alt cas! Un tinăr student, cu numele Vladimir Sidorski, — pun aici un nume fictiv, — fusese arestat în Moscva în locul unui alt domn bănuît, Victor Sidorski. Nu'i ajutase absolut nimic că protestase și declarase. că numele lui e Vladimir și nu Victor; poliția avea datorința să descopere „conjurațiuni“ și să pue mîna pe oamenii „suspecti“, n'avea dar' rîgaz să mai constate

identitatea unui biet student. „Ceva trebuie să fie la mijloc“, cugeta ea, „căci altcum n'ar fi fost arestat. Lucrul cel mat cuminte este, să 'l trimitem în Siberia“. Așa se și făcu. Când oficerul, care comanda transportul, făcu apelul nominal tăcu Vladimir mulcom, când se citi numele lui Victor Sidorski. Năcajit strigă oficerul: „Victor Sidorski, de ce nu răspunzi?“ — „Pentru-că pre mine nu mă chiamă așa, aci e vorba cu totul de alt Sidorski“. — „Și care 'ți e numele tău?“ — „Vladimir“. — „Tot una-i!“ replică oficerul foarte liniștit, șterse numele de Victor din listă și puse în loc Vladimir.

În anul 1874 fusese arestat un student cu numele Jagor Lazareff în una din provinciile sudice ale Rusiei, din cauză că fû bănuir a fi luat parte la o propagandă revoluționară secretă. Patru ani fusese deținut în Petersburg în arest singular, dar în urmă totuși achitat. N'ar fi nici o mirare, dacă cineva, căruia 'i s'a făcut atâta siluire și nedreptate, se dă în partea partidului terorist; domnul Lazareff însă își reluă studiile și era om foarte pacinic. Mai târziu se făcu avocat și se stabilî în Saratov lângă Wolga fără a mai fi cătuși mai puțin molestat de poliție.

Într'una din zile însă, era în vara anului 1884, se înfățișă la dînsul un polițist cu îndrumarea, să vie numai decăt la guvernorul. Domnul Lazareff, care era deaproape cunoscut cu acest domn, se duse fără a se teme de ceva rău la dînsul, unde 'i se făcu împărtășirea scurtă și surprindătoare, că este osândit la deportare în Siberia pe trei ani.

Domnul Lazareff încremeni de spaimă și uimire. În urmă se reculese: „Îmi permiteți, Excelență, să întreb pentru care vină?“

„Vina nu o cunosc. 'Mi a venit porunca dela ministrul de interne“, fû răspunsul.

Numai grație întreprinderii unor cunoscuți cu influență în Petersburg 'i se acordă un termen de patruspredece zile pentru a 'și pune în rînd afacerile. Apoi fû dus la Moscva, unde rămase în temnița de etapă până în primăvara viitoare, deoarece-ce ultimul transport pentru anul respectiv plecase ceva mai 'nainte. De aici se adresă poliției cu rugarea în scris, să 'i comunice cauza arestării sale și primî de acolo laconicul răspuns: „D-ta vei fi pus în Siberia-ostică sub pază polițiană, pentru-că nu 'ți ai întrerupt machinațiunile criminale de mai 'nainte“. Va se șică, el fû deportat în ținutul baicalian, pentru-că, după cum spunea motivul polițian, „nu întrerupse machinațiunile sale criminale“, de care, chiar în urma sentenței judecătorești, el nu se făcuse de loc vinovat.

Precând petrecea în temnița de etapă din Moscva, mai mulți exilați politici povestiau despre pățaniile lor, între ei și omul nostru. Unul spuse, că la dînsul s'au aflat cărți oprite, altul, că ar fi

fost învinovățit a aparține propagandei revoluționare, un al treilea mărturisî, că fusese membru al unei societăți secrete. Întrebând și pre Lazareff după motivul condamnării sale el răspunse, că nu 'l cunoasce.

„Cum, nu 'l cunosci?“ răspunse unul din confrății sei în suferințe. „Nu cumva are tatăl D-tale vr'o vacă pistriță?“

„Se poate“, răspunse el, „tatăl meu are multe vaci“.

„Înțelegi, dară!“ adăugă celalalt cu sarcasm. „Ce mai trebuie? Nu este atâta de ajuns pentru a condamna la deportare douăzeci de oameni!“

La 10 Maiu 1885 dl. Lazareff fû trimis dela Moscva la Siberia și la 10 Octomvrie, adecă tocmai după 22 săptămâni, ajunse la Tșita, dincolo de Baical, unde 'i și făcui cunoscința.

(Va urma).

Ivan poznașul.

Icoană din vieată de Rudolf Bergner.*)

În sfîrșit eată că vara 'și a aflat drumul chiar și până în inima Carpaților păduroși. Ea a sosit în Körösmező, în acel cătun jidan-rusniac, ale cărui case stau resfirate pe o întindere de 2 miluri pătrate, unde alpii încep a se înălța din nemijlocita apropiere a locuințelor omenesci, unde în Maiu încă mai cade zăpadă și unde tocmai ca și în alte regiuni vara ține trei luni, dar' primăvara și toamna sînt necunoscute.

E tocmai ziua Domnului și oamenii din Körösmező se odihnesc de munca grea de preste săptămână. Dar' petrecerea lor e nevinovată în felul ei, vinarsul cărcimarului jidan e singura și exclusivă plăcere, pre care li o oferă Dumineca. Ei s'au adunat cu toții înaintea cărcimei, oameni mărunței, trunchioși, bărbații cu nădragi roșii, a căror culoare trece prin toate nuanțele dela roșu carmeziu până la cel mai strigător căramișiu și violet, femeile durdulii cu cătrînțe roșii. Cu toții se bucură că pot să mai povestească împreună, căci, doar' de o săptămână nu s'au mai văduț.

Cesta a fost departe în munți, tocmai colo la isvorul Tisei ocupat în decurs de șese zile cu tăiatul lemnelor, cela a făcut același lucru colo pe vîrfurile întunecosului munte Cernahora, care mai totdeauna poartă o mantauă de nuori. Ađi își povestesc pățaniile, unul spune despre ursul ce 'l a întâlnit în cale, altul despre un brad uriaș, pre care trăsnetul 'l a culcat la pămînt, înles-

*) Dl. Rudolf Bergner, care în opurile sale „Siebenbürgen, eine Darstellung des Landes und des Leute“, Leipzig, H. Bruckner 1884 și „Romänien, eine Darstellung des Landes und der Leute“, Breslau, J. U. Kern (Max Müller) 1887 („Transilvania, o descriere a țerei și a locuitorilor“ și „România, o descriere a țerei și a locuitorilor“), ne dă, cu abatere dela obiceiul celor mai mulți călători și scriitori străini, o icoană mai nepreocupată și mai favorabilă despre Români, a prelucrat părți din impresiile sale de călătorie și în mod beletristic. Dăm aici în traducere română una din aceste lucrări.

nindu'i astfel lucrul, dar' și amenințându'l pe de aproape cu moarte. Și povestind clipele din ochii lor mici, lucitori, mai dau câte un ghiont prietenos stimabilelor lor consoarte și le smulg din mâni cinzaca cu vinars.

Colo lîngă pod stă în mijlocul unei grămeți de flăcăi un rusniac curățel, ars de soare. El clipește din ochi, în jurul buzelor fulgeră un suris particular, batjocuritor, ear' përul seu negru, ese stufos de pe sub chipiul seu de rezervist.

„Nu este ăsta Ivan poznașul?“ întrebă un flăcău, care tocmai sosi și el, pre soțul seu. „Da, da“, răspunde acesta, „tocmai el întreg, întreguț. Înainte cu trei zile s'a reîntors acasă, și a făcut slujba la împëratu și a pățit multe prin cele țeri, pe unde a fost“.

În realitate însă el nu pățise tocmai multe, căci îndată după asentare fû înrolat în un regiment ce staționa în capitala comitatului, îndepărtată numai de 10 oare de aici, și în întreg timpul activității sale răsboinice el n'a eșit din preajma coastelor păduroase ale Carpaților, nici n'au ajuns să deslege taina, unde e mormântul falnicei și seibatecei Tise! Bunul humor însă nu 'și l'a pierdut, care încă înainte de despărțire îi procurase porecla „poznașul“. Abia apărû acum earăși în sat, abia își căscă gura, ridicând batjocuros mustața spre nas și scăpărând puțin din picioare, și se și reîmproptetă în amintirea tuturor porecla lui de odinioară, făcând ca cu toții să se uite cu luare aminte în gura lui, în gura celui mai nostim povestitor. El istorisese în ton măsurat, dar' fără întrerupere despre minunile capitalei comitatului, povestese cum împreună cu câțiva camarazi ai sei 'i au pus unui Jidan șiret mutra sa bine nimerită în spate, cum vecinului seu din odaie 'i a pus sare în bere, cum păzitorului de noapte al orașului 'i a tras pălëria preste urechi și alte năsbuții de aceste nevinovate. Toate le spunea dând din umeri și cu gesturi atât de comice' încât femeile și chiar bătrânii încep a trage cu urechia, astfel că mulțimea din jurul lui se face tot mai mare. „Ivan e al naibei, el a văduț lumea și cunoasce vieța“, strigă cu toții din toate părțile.

Ivan poznașul e în apele lui, ca un principe stă în mijlocul gloatei, liniștit dar' sigur de învingere el predă poveștile lui, observările sale glumețe și adese pipërate lovesc ca nisce săgeți, dintr'odată își curmă firul, cască mari ochii sei mici și 'i ațintese în urma unei dame tinere, ce tocmai trecea înainte pe uliță. Statura ei este statura unei regine, talia de o aleasă eleganță și haina cea neagră învêlesce strîns formele frumoase ale peptului ei. O mână atîrnă în jos, cu cealaltă ține umbrela, amândouë sînt însă mici și albe, albe ca zăpada. Dar' mai încântătoare decît toate este fața acestei ființe. Printre culoarea plăcută brunetă străbate ușor o sficioasă roșeață,

fruntea 'i este netedă și senină, ca un lac din Carpați, ochii sînt limpezi și lucitori ca nisce stele. Ah, în acești ochi zace un farmec, de care nime nu se mai poate desface, dacă a gustat odată din el! Liniștit și hotărît se îndreaptă acești ochi asupră'ți, privirea lor pëtrunde la inima ori-cui, ea îți înferbentă sîngele, îți răpesc mințile, te robesce, fără a 'ți oferi cândva adevărata fericire, căci ah, în ea zace și o neîndoioasă crușime, și presimți, că cu cât mai ferbinte e dorința a cuprinde în brațe acest corp ddeesc, cu atît mai rece trebuie să caute la tine acești ochi, care acestui trup minunat îi împrmiă timbrul unei statue de marmoră.

Ivan poznașul resuflă cu greu, privirea lui se ațintese fermecată asupra celei-ce trecu cu pas alintat prelîngă dinșii, și numai după-ce ea scăpëtă după cornul uliței, 'i se mai ușură peptul. Apoi se îndreptă cătră cărcimă, să 'și iee și el o cinzacă de rachiu, pe drum într'acolo însă întrebă la părere indiferent pre ortacul seu: „Cine a fost acea domnișoară frumoasă, care trecu prelîngă noi și pre care o salutarăți cu toții?“

„Cum“, răspunse flăcăul, „nu o cunosci? E Anița, fata popii celui bătrân Gavriil. 'Ți ai uitat de ea? Veți bine, era încă mică, când te dușeși în străini, cu atît mai frumoasă e acum“.

Ivan nu răspunde, își toarnă beutura cea înfocată pe gût în jos, ca-și-când ar fi apă curată din isvorul Tisei, care colo sus la Ocola țîșnesce din o stîncă încunjurată de o ceată întregă de piscuri uriașe acoperite cu brați seculari. Cunoscuți noi îl întimpină, îl salută, toți se uită cu un fel de admirațiune la el și îl silesc să vorbească.

În curênd îi revine voia bună, și el începe să glumească și să împungă de nou cu vorba. Cu toții rîd și numai unui moșneag 'i se pare ca-și-când glumele de ađi ale favoritului seu ar fi cam împungătoare și vătămătoare, ca-și-când 'i ar fi dictate de o zăcășie internă.

Încetul cu încetul se întunecă, un vël ușor de nuori împedecă discul argintiu al lunii și stelele licuritoare să lucească neîntrerupt, numai ici colea mai străbate din câte o ferestruță prin întunerec zarea unei luminări și nădragii și cătrînțele roșii ale Rusniacilor dispar în întunerec. Numai câțiva inși au mai rămas dinaintea cărcimei, cei mai mulți s'au dus cam ameții și șovăind cătră casă. Rîsete întrecute se aud din cărcimă, Ivan poznașul joacă, cântă cu limba cam împedecată un cântec și mai trage din când în când pre Jidanul de perciuni. În sfîrșit se duce și el cătră casă. Doi flăcăi îl însoțesc, el le spune câte și mai câte caraghioslicuri și rîde cu ei împreună ca un nebun. Dintr'odată se opresce locului, ochii lui, asemenea celor ai unei paseri prădalnice se încearcă să străbată întunerecul și cu amêndouë mînilor se ține de ortacii sei. Fata

frumoasă a popii earăși trece prelungă dînsii, a fost sê cerceteze nisce prietene și acum grăbesce cătră casă. Ca o arêtare din alte lumi, ca un demon frumos pășia pe uliță în jos. Când trecu prelungă cei trei flăcăi ea și întoarse capul și i măsură cu o privire rece și totuși fulgerătoare, așa că Ivan tresare și simte earăși cum ghimpele tot mai adûnc îi sfășie inima.

„Are nisce ochi mari ca nisce galbeni“, murmură unul din flăcăi.

„Ar putè fi chiar o fată de împèrat“, adaoase al doilea, „Ivane, fata generalului tîu n'a putut sê fie mai frumoasă“.

Ivan poznașul însê nu răspunde nimic, fața i este palidă, ca fața unui mort, privirile lui se ațintesc neclintit spre pămînt și prietenii lui se dau înspăimîntați în lături de această privire. Abia după cîtăva vreme își deschide buzele și oftând greu țice: „O rusalcă, o rusalcă“ (Crăiasa ielelor). Prietenii credeau că el se preface și că, urmînd plăcerii poporului rusniac de a porecli pre toată lumea, a dat și fetei popii o astfel de poreclă. „Rusalcă, bine, bine, așa sê i se țică!“ Și chiar în țiuva următoare se răspîndi prin pădurea carpatică vestea despre modul cum a ajuns frumoasa Anița la noua ei poreclă.

Ivan însê repede s'a despărțit de soții sei și s'a dus șovăind acasă. A treut mult timp fără ca sê i vie somnul, într'un târțiu abia adormi cu: „Rusalca“ pe buze.

* * *

Earăși e Duminecă. Soarele lugesce măreț pe cerul albastru, vîrfurile munților sînt scaldate în lumină și pe piscul Cernahorei se vîd pădurile atît de bine, încât oamenii dau din cap și prorocesc ploaie. Pe rîu înnoată și se joacă mecăind un stol de rațe, ear' pe coperișul casei popii se desmeardă porumbeii sglobii. Frumoasa Anița

stă la fereastră, cu capul cel frumos rîzimat pe o mîna cîtesce o epistolă. Epistola e dela el, dela Stefan Mirovski, proprietarul cel bogat de lîngă Sighet. Earna trecută îi făcuse cunoșcința, când petrecuse cîteva luni în capitala comitatului, fiindcă, așa era părerea preotesei, „o fată trebuie sê cunoască lumea, sau mai bine, lumea sê cunoască fata, ca lumea sê vadă, ce odor de fată are și sê scie cum sê i aleagă bărbatul potrivit“. Popa nu se prea învoise, „ah“, țicea el, „lumea e rea și stricată, e dată pe mîna celui necurat, fericite de copilul, care nu vede altceva, decît locul

unde s'a născut“, dar' pare-mi-se că preoteasa îi aruncase o privire de cele, care scia ea se arunce când făcea trebuință, și amintî ceva despre un trecut cam berbant și prin aceasta făcù pre taica părinte sê amuțescă. Frumoasa Anița se duse sê cerceteze rudenile din oraș și la un bal, unde mai mulți privindu'i în ochi își perdură mințile, făcù cunoșcința și cu bogatul Stefan Mirovski. El se purtase ca om galant și cu cultură, ochii ei își împliniseră datoria, și Stefan Mirovski se dete legat mărturisindu'și în curênd patima, de care e robit. Frumoasa fată însê nu se grăbi cu răspunsul, ea se mai rîșgîndi, nu cumva ar putè sê ferească vr'un conte, vr'un

Selișteanca.

prinț cu mîna ei, dar' fiindcă de acestia nu se arêtară, în cele din urmă țise „da“ la impetuoasa stăruință a lui Stefan Mirovski, înamorat până preste urechi.

Acum gîndul ei se ocupă cu el. Alaltăieri primi dela dînsul o epistolă, din care înțelese că ați va veni. Ea însê e supèrată pre el, că nu grăbesce mai mult cu sositul. Nu că doară n'ar mai putè de dorul lui, nici decum, așa de învăpăiată nu i e dragostea ei, dar' nu i place nicicînd sê aștepte. Mândria ei se simte prin așa ceva vătămata. Îcrețindu'și fruntea, se scoală și ese în grădinița de lîngă casă. De acolo poate

să străbată cu privirea în toate părțile și vede rostogolindu-se spumegând apele sëlbatece ale râului. Ea trece înainte printre florile frumoase, care se pleacă, aducându-și omagiile, înaintea ei, mâna ei sveltă și albă le atinge ușor fără a le lua în seamă, la gard ea se opresce și se uită pe uliță în sus și în jos. (Va urma).

Schițe din grădinărit.

De
Dumitru Comșa.

XIX.

(Cu ilustrațiuni).

Garoafele.

Garoafa (garofița, garofilul, caronfilul, cuișoara; lat. Dianthus) a fost supusă culturai încă din străvechime. În lupta cu potopul de flori moderne, din ce în ce mai mândre și grațioase, ea a rămas teafără și în timpul mai nou și-a câștigat mulți aderenți infocați. Meritul de a fi statorit regulele estetice drept

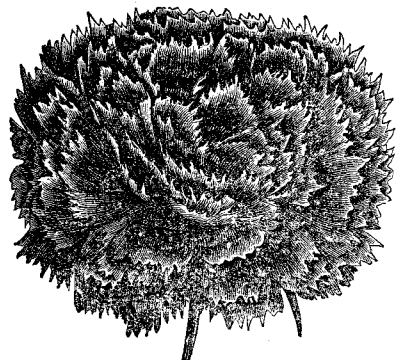

Fig. 23.

orientare în alegerea și apreițarea varietăților se cuvine medicului Dr. I. N. Weissmantel care, sunt acum aproape 100 ani, a publicat bogatele sale experiențe, în virtutea cărora garoafele ar trebui să întrunească, în treacăt fie dis, aceste calități: cotor puternic și floare mare, simetrică, rotundită, deasupra oablă sau puțin boltită, compusă din foite nedintate, de un colorit

curat și la fel; cerința principală este, ca floarea să fie învoaltă, însă nu așa încât să plesnească. Garoafele se prăsesc din sēmēntă și adese prin sade și butași. În cazul d'ântei, ne trezim, ce e drept, cu multe plante simple, semi-invoalte sau altcum netrebnice. Sēmēnatul însă ne pune în stare a prăsi în grabă un mare număr de plante vigorose, între care apar une-ori forme nouă, interesante și bogate în flori.

Sēmēnatul se face prin Aprilie, în resadniță, în oale sau în lădițe scunde. Pe fundul vasului se așează mai întâi o pătură groasă de hărbulețe sau petriș, care se înlesnească scurgerea apei. Pământul să fie puțaios și alcătuit din 1 parte putregaiu vechiu, 1 parte năsip mērunt și 2 părți țerină neagră. Operația însăși se îndeplinesce ca la micșunele. De îngrijirile neapărate se țin: prevederea cu multă lumină și aer proaspăt, răritul și smulgerea repețită a buruenilor. Prin strămătarea aiurea, rădēcinile se sporesc și astfel resadul se întăresca în grabă. Sēmēnatul în grădină urmează prin Maiu. Pământul ar trebui săpat în două rînduri, toamna și în ajunul sēmēnatului. Acum se greblează bărbătesce. Deasupra se pune pământ năsipos de flori în grosime de vre-o 7 cm. Sēmēnta se distribuie regulat, cernēnd apoi nițel pământ, care se apasă binișor și se udă. În contra vântului și arșiței soarelui ajunge un subțire așternut de rogoz, tufe de brad etc. Cât ce s'a ivit, resadul se expune aerului și lumincii. Săditul se face după-ce plantele s'au întrămat bine.

Prăsirea din sade reușese și ea, dacă se face cun s'ar cuveni. Drept sade servesc mlădițele tinere și vigorose. Tăietura se îndeplinesce cu un cuțit ager, tocmai

prin cutare nod. Foile din jos se taie și ele. Timpul cel mai nimerit sînt lunile Iunie și Iulie. Pământul destinat a primi sadele să fie năsipos, fraged și încâtva umbrit. Prăsirea din sade poate avē loc în grădină, într'o resadniță călduță sau în vase sub sticlă.

Cu numirea de butași se inseamnă plantele ce rezultă din cultivarea mlădițelor împreună cu tulpina lor. La butășit se vor aplica mlădițe subțiri, care se pleșugesc de foile mai din jos, se spintecă nițel cu un tăiș ager și se îngroapă lângă tulpină. Spintecătura începe dintr'un nod și se continuă tocmai prin mēduvă până aproape de nodul învecinat. Lângă limba ce astfel rezultă se implântă un cărlig drept proptea. În timp de 5—6 sēptēmāni, butașii se înrădēcinează deajuns, când apoi se desbină cu tăișul de tulpina-mamă și se sădesc în oale sau aiurea.

Dintre numēroasele soiuri, varietăți și rase voiu atinge în puține cuvinte pre care urmează:

1. Garoafele de grădină (lat D. Caryophyllus), perenante, cu flori unicolore sau înzestrate cu margini, vęrgi, puncte etc. în nuanțe combinate fel și fel. Ca mai presus de celelalte se consideră varietățile pitice și mai cu seamă: var. Gloire de Nancy și Souvenir de Malmaison cu flori uriașe, albe sau trandafirii, var. Deutscher Kronprinz cu flori purpurii de aproape 10 cm în diametru.

2. Garoafele bărbaoase (lat. D. barbatus), plante bienale sau perenante, stufoase, 30—40 cm. înalte, purtând numēroase buchete mândre din câte 8—12 flori dințate, simple sau învoalte, albe sau roșii în toate nuanțele și împodobite cu vęrgi, ținte, stelute etc. Există și varietăți pitice. Și unele și altele sînt răbdurii și pot fi cultivate cu înlesnire oriși-unde.

3. Garoafele chineze (lat. D. chinensis) cu flori isolate în diverse mărimi și colori.

Fig. 23 representă admirabila var. Heddewigii cu flori mari, albe sau purpurii, ear' Fig. 24 var. laciniatus floare pleno cu flori de o gingășie și eleganță neîntrecută.

Afară de cele trei soiuri indicate, există multe altele, în parte cu totul osebite.

XX.

Toporașii.

Toporașii (clopoței; lat. Aquilegia; germ. Akelei; franț. Ancolie) sînt flori perenante, care se bucură de o cultură foarte răspândită. Ca însușiri prețioase voiu s'leva în pripă: presentația elegantă a frunzelor, trānicia aproape nesfîrșită a tulpinilor, ușurătatea prāsircii din sēmēnta sau prin desbinare, bogăția și construcția bizară a florilor adese învoalte, felurimea colorilor și putința de a cultiva teporașii la soare sau în umbră și în mai fiecare pământ.

Soiurile mai nobile propășesc cu deosebire în pământurile țerinoase și încâtva umbrite; gunoiul proaspăt este stricmōs.

Sēmēnatul se face primăvara târziu, în grădină sau într'o resadniță. Plantele resar cu mare anvoic, adese în primăvara ce urmează. Tulpinile mai bătrāne pot fi sporite prin desbinarea în 2—3 bucăți, care se prind ușor.

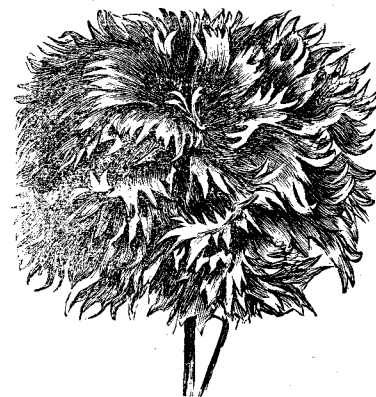

Fig. 24.

La soiurile și varietățile mai de frunte aparțin:

1. Toporașii albaștri (lat. *A. coerulea*), un soi stufos, cam gingaș, timpuriu, vre-o 40 cm. înalt, cu flori simple sau învoalte, drepte, viorii-albastre, la mijloc albe; pintenii sunt lungi și subțirei.

Fig. 25.

2. Toporașii aurii (lat. *A. chrysantha*) cu crengi rămoase de 1 m., flori aurii și pintenii foarte lungi. Acest soi elegant și frumos se împacă și cu umbra.

3. Toporașii cu frunze târcate (lat. *A. lucida foliis variegatis*) poartă flori trandafirii sau albe sclicioase și frunze târcate cu galben, de o eleganță neîntrecută (Fig. 25).

4. Toporașii de Canada (lat. *A. canadensis*), cu drăgălașe flori șofrăni, aurii sau purpurii, une-ori târcate cu alb

sau cărmezii. Înfloresc prin Maiu și Iunie.

5. Toporașii Skinner (lat. *A. Skinneri*) sunt de mai multe feluri, cu flori simple sau învoalte, aproape 6 cm. lungi, galbene sau verzi și pintenii cărmezii. Un adevărat juvaer între toporași este var. *S. hybrida* flore pleno cu flori deplin învoalte, de un strălucit cărmezii, galben sau alb. Înfloresc în două rânduri, mai ales dacă se înlătură crengile desflorite fără amănare. Tulpinile ar trebui ernalate sub frunziș, tufe de brad etc.

6. Toporașii olimpici (lat. *A. olympica*) cu flori uriașe, foarte timpurii, albaștrui, gătite cu alb.

7. Toporașii corciți (lat. *A. hybrida*) se disting prin flori îndesuite, arămii, lucitoare. sau de un albastru întunecat, la mijloc albe ca neaua.

Literatură și știință.

— A apărut: **Academia Română**, disertațiune citită în adunarea generală a „Asociațiunii transilvane“ ce s'a ținut în Hațeg la 4/16 August 1891, de Zaharia Boiu, membru de comitet al „Asociațiunii transilvane“, membru corespondent al Academiei Române etc. Sibiiu, 1891. Tipăritură separată din „Transilvania“, foaia Asociațiunii transilvane. — Din publicațiunile „Academiei Române“ a apărut în un volum toate actele relative la sărbeara jubileului ei, sub titlul: „**Academia Română**“. Sărbeara aniversară dela 1/13 Aprilie 1891 pentru împlinirea a XXV ani dela înființarea ei, 1866—1891. Cuvântul de deschidere al regelui. Cuvintele prin care dl. D. A. Sturdza a încheiat raportul seu: Prologul reginei la compunerea sa poetică „Sola“. Alocuțiunile dlui Kogălniceanu adresate la finea discursului seu regelui și reginei și cuvintele rostite de dl. B. P. Hașdău. II. Raport asupra activității Academiei Române, de A. D. Sturdza, secretar general. III. „Sola“ de Carmen Sylva. IV. Desrobirea Țiganilor, oborirea pronomiilor și privilegiilor de nascere și de castă, emanciparea țăranilor, de M. Kogălniceanu. V. Prânzul regal dat în onoarea Academiei Române.

VI. Scrisori adresate Academiei la sărbeara aniversară. VII. „Oda la jubileul de 25 ani“ de Zaharia Boiu, membru corespondent. VIII. „La jubileul Academiei Române“, de Iosif Vulcan. Medalia comemorativă în ilustrație. — Din marea lucrare „**Istoria Românilor**“ de V. A. Urechiă, a apărut la București vol. III., cuprinzând material pentru anii 1786—1789. Cu 13 stampe, în mare parte inedite. — **Cursuri libere în Iași**. Societatea științifică și literară din Iași va ține cursuri libere în sala universității. Programul este astfel stabilit: În fiecare luni dl. Al. Suțu va vorbi despre „Arta la Greci“ 10 lecțiuni, după care: Dl. H. Tiktin, „Introducere în lingvistică“, 6 lecțiuni. În fiecare Mercuri, dl. Dr. A. Peridi, „Fiziologia și patologia pasiunilor“, 6 lecțiuni, după care va urma: Dl. Dr. Finkelstein, „Higiena copiilor“, 6 lecțiuni. În fiecare Sâmbătă dl. Grig. I. Alexandrescu, „Legile față cu moravurile“, 4 lecțiuni, după care va urma: Dl. I. Tanoviceanu, „Pitorescul în vechile legislațiuni române“, 8 lecțiuni.

Teatru, muzică și arte preste tot.

— „**Între vecini**“ comedie de dl. Rădulescu-Niger, a fost de curând prezentată direcțiunii Teatrului Național din București. Dl. V. A. Urechiă a fost însărcinat cu darea de părere asupra ei. — „**Mesterul Manole**“, dramă de Carmen Sylva, care la Viena nu s'a putut menține în repertoarul Teatrului Curții, s'a reprezentat în teatrul orașenesc din Lipsca, fiind bine primită. — **Colecțiunea de melodii române** a dlui Vulpian, una din cele mai bogate colecțiuni de feliiul acesta, și căreia Academia Română i'a acordat un premiu de 5000 lei, a obținut o nouă, prețioasă recunoaștere. La concursul musical ținut anul acesta la Montpellier i'a dat hors concours premiul prim: o medalie aurită. — **Bustul lui I. C. Brătianu**. După-cum scrie „**Voința Națională**“ se va expune în București modelul unui bust lucrat în ghips al lui I. C. Brătianu. Bustul lucrat de sculptorul italian Villa e cu o treime mai mare decât în natură și este o perfectă reproducție a maiestosei figuri a lui I. C. Brătianu. Măiestrul Villa este un distins consilier al Academiei regale de bele-arte din Milano, unde și-a câștigat o mare reputațiune prin executarea unor însemnate lucrări artistice.

Meserii, industrie, comerț.

— **Prima fabrică română de șocolată** a dlui Alexandriu s'a inaugurat în toamna aceasta la București. Pusă în mișcare prin un motor de gaz cu forța de 4 cai poate produce pe zi 3000 chilograme șocolată de diferite calități și forme.

Călătorii, descoperiri, invenții.

— **Medicamente comprimate**. Mecanicul Georgescu a inventat, după-cum spune „**Constituționalul**“ din București, o mașină pentru confecționarea pastilelor medicamentare comprimate. Cu această mașină cantități mari de medicamente vor fi comprimate în pilule mici. Ministerul de războiu a numit o comisie compusă din d-nii doctori de corpuri de armată Petrescu și Demostene și farmacistul șef Niculescu pentru a examina această invenție. — **Un nou fel de comutator electro-automat** și o baterie galvanica foarte constantă a inventat I. S. Ipcar, electrician din Craiova. Noul comutator, patentat în toate statele Europei și Americii, înlocuesce cu succes bateriile galvanice combinate cu acid sulfuric, sulfat de cupru, acid nitric, bicromat de potașă, și alte substanțe chimice și poate fi aplicat pentru lumină electrică, forțe motrice, telegrafie, microtelefonie etc.

De toate și de pretutindeni.

— **Societatea Doamnelor din Bucovina** a distribuit în ziua de Sf. Nicolae, în localitățile „Societății pentru cultura și literatura română din Bucovina“, la 200 copii sêraci dela școalele populare din Cernăuți, îmbrăcăminte și alte lucruri folositoare. Sêrbarea, la care a asistat un public numeros și distins, deschisă prin presidenta Elena de Popovici, a fost introdusă prin un discurs festiv ținut de dl. archimandrit V. de Repta. În numele copiilor dăruiți a răspuns mulțumind școlarul G. Șatropa. Prin un cuvânt al dnei Caplonschi către copii s'a încheiat frumoasa sêrbare. — **Societatea archeologică română din Bucovina** al cărei president e dl. Dionisie Olinescu, eunoscut publicului român prin mai multe publicațiuni literare din acest ram al științei, își va ține la 26 l. c. adunarea sa generală în localul societății „Armonia“ din Cernăuți. Scopul acestei societăți este: a lucra pentru deșteptarea între Români a interesului pentru anticitățile lor naționale, bisericesci și seculare, precum și a contribui la respândirea științelor archeologice printre ei; a aduna și a conserva anticitățile bisericesci sau seculare aflate în Bucovina și aiea; a stăru pentru conservarea zidurilor, monumentelor și ruinelor istorice și a face explorări archeologice. — **Corul vocal din Biserica-Albă** arangează în preseara de St. Văsiu, adecă a Anului-Nou o petrecere împreună cu musică și joc. Se va juca opereta lui Ciprian Porumbescu „Craiu nou“. Opereta va fi acompaniată de musica militară. Înainte de miezul nopții se vor produce cu cântarea: „Chinezii“ în costum original; apoi le urmează „Studentii spanioli“, asemenea cu cântări originale. — **Iubileu.** Profesorul dela gimnasiul rom. gr.-cat. din Beiuș, dl. G. M. Marinescu, a sêrbat la 22 Noemvrie a. c. aniversarea a 30-a a numirii sale de profesor. În sala festivă a gimnasiului au pșentat iubilarului urările și felicitările atât colegii sei cât și tinerimea școlară și un public numeros. — **Balul Reuniunii femeilor române din Sibiu** va fi la 22 Ianuarie 1892 în sala dela Gesellschaftshaus. — **Petrecere cu joc împreună cu tombolă** arangează Reuniunea femeilor române din Abrud în preseara Anului nou în sala dela „Român-çuța“ din Abrud.

Cronica săptămânii.

— **Convențiile comerciale** prezentate parlamentelor din Berlin, Viena și Budapesta parte au fost desbătute și primite și în a treia cetire ca la Berlin, parte au fost acceptate fără multă desbatere de comisiile economice ale parlamentelor, că la Viena și Budapesta, așa că se poate prevedea că și în plenu parlamentelor ele vor fi acceptate fără multă desbatere. În 16 l. c. convenția comercială între Italia și Germania și Austro-Ungaria au fost prezentată și parlamentului italian. În motivarea lor se dice: că aceste convenții vor regula relațiunile comerciale între țeri, care cuprind 1 $\frac{1}{2}$ milioane kilometri pătrați și 120 milioane locuitori și al căror trafic cu străinătatea este de 15 miliarde. Ear' împêratul Wilhelm la dineul dela Teltow, unde a asistat la inaugurarea casei orașului, și la o soarea ce a avut după aceea loc în palatul cel nou din Berlin a accentuat, că însășmătatea cea mare a convențiilor este aceea, că atenuază luptele vamale între puterile triplei alianțe, potențează înimitatea între ele și asigurează pacea, ear' patria o conduce pe căi nouë. Pentru a'și arêta mulțumirea sa cu rezultatul dobândit prin primirea așa grabnică și netedă a convenției prin parlamentul berlinez împêratul Wilhelm

a ridicat pre cancelarul Caprivi la rangul de conte. — **Disolvarea parlamentului maghiar**, despre care până acum se vorbea numai ca despre o eventualitate posibilă, este acum hotărîtă. După o depeșă a biroului de corespondență din Budapesta, ministrul-president contele Szapáry, trecând cetirea a treia a tractatelor comerciale, a declarat, că guvernul a propus Coroanei disolvarea parlamentului; el propune, ca până la 4 Ianuarie, când casa va avè sè primească un nunțiu dela casa magnaților sè nu se mai țină ședințe meritorii. Hotărîrea guvernului pentru disolvarea parlamentului înainte de terminarea mandatului — care ar cãdè în Septemvrie 1892 — se motivează prin aceea, că mișcarea electorală a început chiar până acum în toată țeara, așa încât camera nu mai poate lucra liniștit. Asupra terminului nouelor alegeri nu se scie încă nimic pozitiv, după unii ele ar fi sè se facă pe la sfîrșitul lui Ianuarie, după alții abia pe la începutul lui Martie. — **În parlamentul vienez** desbătându-se în 14 l. c. budgetul pentru anul 1892 deputatul vienez Dr. Lueger a ținut un discurs mai lung, în care combătând politica actuală, insistă a se lua în considerare nunumai interesele nemților și ale maghiarilor ci și interesele celorlalte poporațiuni, care nu merită a fi tractate numai ca un lucru de a doua mână: „pentru-că Slovacia, România, Slovenia și Croația au dat într'o vreme nespui de critică, prin care a trecut Austria, copiii și sângele lor pentru a salva tocmai coroana ungară pe seama Tronului și a Coroanei de Habsburg-Lotaringia“. Și dacă e ca monarchia austro-ungară sè 'și valideze influența sa asupra staturilor din Peninsula-Balcanică, ea se caute a ajunge la această validitate prin aceea, că și câștigă încrederea lor, ear' încrederea aceasta nu o poate dobândi, câtă vreme confrăți de ai lor din monarchia noastră nu află aici scut pentru naționalitatea lor. — **Disolvarea parlamentului român.** După scirile sosite pe cale telegrafică, guvernul român a disolvat ambele camere și a dispus nouë alegeri pentru începutul lui Februarie. — **Conflict diplomatic între Bulgaria și Francia.** Corespondentul francez al agenției Havas, Chadourne, care trinise mai de multe-ori din Sofia în străinătate sciri telegrafice defavorabile Bulgariei, a fost în cele din urmă expulsat de guvernul bulgar. Guvernul francez a cerut dela cel bulgar revocarea ordinului de expulsare. Acesta însă, hotărît a-'și apăra drepturile și datorințele și interesele țerii contra tuturor atacurilor, a hotărît a nu face nici o concesiuine. În urma acestora guvernul francez 'șia revocat consulii sei din Filipopol, Rusciuc și Varna și ambasadorul francez din Constantinopol se dice că a prezentat Porții o notă, în care sânt formulate pretensiunile Franciei în afacerea expulsării. Poarta însă, considerând afacerea de afacere internă a Bulgariei, și mai ales acum, după-ce s'ar fi întrerupt relațiile Franciei cu aceasta, sè fi declarat a nu pute întreveni nici măcar pentru o aplanare pe cale amicală a lucrului.

Sciri personale.

— **Censură profesorală.** Dl. Emilian Popescu din Dumbravă, absolvent al cursului teologic din Sibiu și absolvent al facultății filosofice dela universitatea din Budapesta și dl. Antoniu Cighi, profesor gimnasial în Beiuș, au depus censura profesorală înaintea comisiei examinătoare din Budapesta.

AVIS.

Dela Anul nou încolo „FOAIA ILUSTRATĂ“ nu va mai apăre.

Editura Institutului Tipografic, societate pe acții în Sibiu. — Redactor responsabil: Dr. D. P. Barcianu.

Tiparul Institutului Tipografic, societate pe acții în Sibiu, sub responsabilitatea lui Ioan Popa Necșa.